

Potencjał polityczny teorii spiskowych. Studium Polski i Słowenii

Rok 2020 stał się rokiem szczególnym dla społeczeństw z powodu niezwykle trudnej i nowej sytuacji pandemicznej, z którą musiały zmierzyć się wszystkie państwa. Pandemia dotknęła niemalże każdego obszaru funkcjonowania obywateli. Restrykcje wprowadzane przez rządy znacząco ograniczały konstytucyjne swobody obywatelskie generując istotne z punktu widzenia systemu politycznego reakcje zbudowane na fali emocji związanych z pandemią – lęku, gniewu, złości, bezradności. Zaczęły powstawać nowe i aktywizować się już istniejące ruchy społeczne, które kanalizowały te emocje i zapewniły wypełnienie nadszarpniętych potrzeb. Niniejszy projekt skupia się na szczególnym wycinku tych oddolnych inicjatyw, mianowicie ruchach opartych na spiskowych teoriach. Teorie te definiowane są jako przekonania określonych podmiotów (jednostek lub zbiorowych), że istnieją siły, które działają, by osiągnąć złowrogie cele. W czasach kryzysów ludzie są bardziej skłonni do popierania teorii spiskowych. Ten rodzaj myślenia wyraźnie sprawdza się w sytuacjach trudnych do wyjaśnienia, które nie dają w przewidywalnej perspektywie możliwych do przyjęcia rozwiązań przytłaczającej sytuacji.

Sytuacja pandemii najmocniej uaktywniła trzy ruchy oparte na teoriach spiskowych, które staną się przedmiotem badań przedstawianego projektu: (1) antycovidowy; (2) anty 5G; (3) antyszczepionkowy. Czynnikiem je łączącym jest wirus SARS-CoV-2. W przypadku ruchów antycovidowych jego pojawienie się wywołało falę spekulacji zaczynając od jego źródła a kończąc na kwestionowaniu jego istnienia. Prace nad szczepionką i perspektywa masowych szczepień (w niektórych propozycjach także obowiązkowych) dała nową energię dla ruchów antyszczepionkowych. Natomiast rozwój technologii 5G stał się przyczyną oskarżania jej o samo wywołanie pandemii jak i skutków zdrowotnych utożsamianych z COVID-19.

Celem grantu jest zbadanie potencjału politycznego spiskowych teorii. |Z perspektywy systemu partyjnego interesowało nas będzie czy te inicjatywy zostaną zaadaptowane politycznie. Jeżeli zostaną, to chcemy zbadać osobowe, społeczne i systemowe źródła ich politycznej atrakcyjności, jeżeli zaś pozostaną poza sferą relewantnej polityki to zamierzamy zbadać co zdecydowało o niewykorzystaniu ich potencjału. Co należy podkreślić, większość udokumentowanych empirycznie skutków teorii spiskowych odnosi się do zachowań, które są ich logiczną konsekwencją, na przykład odmowa szczepienia dzieci w odpowiedzi na teorię, że szczepionki mają nieujawnione skutki szkodliwe dla zdrowia. Natomiast nieznanne są konsekwencje (ani ich kierunek) teorii spiskowych, takich jak np. wszczepianie chipów wraz ze szczepionkami na COVID czy intencjonalnego przygotowania wirusa SARS-CoV-2 w laboratorium medycznym na kształt systemu partyjnego.

Badanie zostanie przeprowadzone w perspektywie porównawczej. Wybór Polski i Słowenii wynika z ich odmiennych odniesień polityczno-społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem wielkości i struktury społecznej obu krajów. Polska jest największym a Słowenia najmniejszym krajem wśród postkomunistycznych państw w Europie Środkowej. Polska jest krajem o homogenicznej strukturze etnicznej natomiast w Słowenii rola mniejszości narodowych jest zdecydowanie większa. Wreszcie, ze względu na położenie geograficzne Polska zdaje się być w zdecydowanie większym stopniu przedmiotem zainteresowania Rosji, która traktuje nieformalnie je wspierając traktuje ruchy oparte na teoriach spiskowych jako narzędzie destabilizacji wewnętrznej państw. Dzięki temu można będzie zbadać, czy wskazane czynniki mają charakter różnicujący istnienie i polityczne perspektywy takich ruchów. Badanie będzie realizowane w latach 2022-2025. Jest to czas intensywnej aktywności wyborczej zarówno w Polsce, jak i na Słowenii, co jak przypuszczamy będzie wspierało cele przedstawianego projektu. Elections in Slovenia: Presidential (2022); Parliamentary (2022); Local government (2022) European Parliament (2024). Elections in Poland: Parliamentary (2023); Local government (2023); European Parliament (2024), Presidential election (2025).